

Perioden 1917-1970 er delt i flere mindre afsnit. Det første underafsnit går til 1928. Eva Tønnesen betegner perioden som karakteriseret ved opnåelse af større frihed, politisk, kirkeligt og handelsmæssigt. De elleve år beskrives på alle områder, lige fra den første folkevalgte borgmester, den konservative J. Chr. Sørensen til langdistanceløberen Hartington Andersens danmarksmesterskaber i 1920'erne. Grunden til, at næste delafsnit begynder 1929, er et systemskifte i byens politiske styre, idet socialdemokraten, redaktør Valdemar Nørregaard satte sig i borgmesterstolen. Perioden var ellers præget af krisen med store anlægsarbejder med statstilskud for at afhjælpe arbejdsløsheden. Også i dette afsnit når forfatteren at få både sundhed, sygdom, holdninger, oplysning, boligforhold mv. med, så indtrykket af, hvordan det var at bo i Roskilde træder frem i teksten. Linien fortsættes i afsnittet om besættelsestidens Roskilde, hvor de vanskelige forhold med forordninger, restriktioner og rationering beskrives levende, og ligeledes efterkrigstiden og udviklingen imod og i velfærdssamfundet. Gennem 1950'erne udviklede Roskilde sig til et erhvervs- og befolkningsmæssigt center, en udvikling, der fortsatte i 1960'erne, hvor tilflytterne – ikke mindst med arbejde i Københavnsområdet – kom til at spille større og større rolle og var med til at forandre den gamle købstad. Fremstillingen slutter med kommunesammenlægningen 1970, et meget ofte anvendt slutpunkt for byhistorierne. Det er naturligvis også det nemmeste at stoppe her, for med neddragelsen af landkommunerne kompliceres forholdene en del, men det ville nu også være rart med en beskrivelse af 1970'erne, 1980'erne og i hvert fald noget af 1990'erne.

Alt i alt må det dog afslutningsvis understreges, at roskildenserne sagtens kan være både glade og tilfredse med

dette tredje bind af den nye byhistorie. Her sættes massevis af forhold i byens historie på plads, og når det sker på en ganske velskrevet facon, skal man ikke klage.

Poul Porskær Poulsen

Claus Bjørn: *Knuthenborg park. Danmarks største herregårdspark og dens skabere*. (Knuthenborg park, 1999). 131 s., 378 kr.

Claus Bjørns bog handler ikke meget om giraffer og antiloper, men i stedet om skabelsen af landets største landskabelige herregårdspark på ca. 800 tønder land. Bogens hovedkapitel omhandler greve Eggert Christopher Knuth og tilblivelsen af parken i årene mellem 1864 og 1874. Det indrammes af kortere kapitler om Knuthenborgs historie før Eggert Knuth, om parkens buske og træer og om parken efter Eggert Knuths tid.

Bogens første kapitel har sin styrke i behandlingen af landboreformerne og greve Frederik Marcus Knuths tid i første halvdel af det 19. århundrede. Grevskabets skabelse skildres på baggrund af den eksisterende litteratur – og derfor med de samme huller, der har været helt siden Bobé, Graae og Jürgensen Westh. Jeg kunne godt have ønsket mig et overblik over grevskabets udstrækning sidst i 1700-tallet, og jeg irriteres over et par småfejl: baroniet Conradsborg lå ikke på Lolland, men på Sjælland, og der blev under enevælden oprettet væsentlig mere end 18 grevskaber og 14 baronier.

Allerede greve Frederik Marcus Knuth, der ejede godset 1836-56, havde store planer og han påbegyndte så småt opførelsen af et mægtigt slot, tegnet af L.A. Winstrup. Claus Bjørns bog bringer både tegningerne til dette slot og tre senere, ligeledes urealiserede, projekter i bogen. Disse illustrationer er overordentlig interessante – om end den nu-

værende greve sikkert priser sig lykkelig over, at disse gigantslotte aldrig blev til noget.

Realiseret blev derimod den mægtige park. Claus Bjørn påpeger, at forbilledet var de store parker omkring den engelske højadels slotte. Her kunne man måske ønske sig en lidt grundigere præsentation af disse store engelske parker. Derimod sætter Claus Bjørn fint Knuthenborg park ind i en dansk sammenhæng. Der blev også skabt store parker ved Ålholm, Frijsenborg og Glorup, men ingen af en så vældig udstrækning som Knuthenborgs. Claus Bjørn forklarer instruktivt, hvordan den særlige opgave på Knuthenborg var at skabe en landskabelig park i et næsten fladt terræn, og hvordan det lykkedes i kraft af det enorme omfang, mange lunde og nærheden til havet. Videre gennemgås de mange bygninger, parken blev fyldt med. Igen kunne en direkte sammenligning med et par af de engelske forbilleder have været interessant.

Claus Bjørn slår fast, at Knuthenborg i øvrigt var et stort og moderne drevet gods, der sikrede sin ejer et stort afkast. Han fremhæver, hvor kostbare en række enkeltprojekter i parken var, men han

afstår fra en samlet balance over udgifterne til parkens anlæggelse i forhold til grevskabets overskud. Vi får derfor ingen endelig stillingtagen til den almindelige formodning om, at parken var en enorm belastning for godset. Et indirekte svar giver Claus Bjørn dog i en skildring af Eggert Knuths andre projekter – moderne avlsgårde med svinestalde og mejeri, dæmningsanlæg ved kysten og jernbanen Bandholm-Maribo. Hermed vil Claus Bjørn vise, at Eggert Knuth ikke (kun) var en fantast og aristokratisk ødeland, men (også) en moderne virksomhedsleder. Det gør dog ikke min nysgerrighed over for en samlet økonomisk balance mindre. Jeg kunne også have ønsket mig at vide, hvor mange mennesker der egentlig var afsat til parkens vedligeholdelse for hundrede år siden.

Claus Bjørns velfortalte og overordentlig smukke bog er en fornøjelse at bladre og læse i. Den giver i hvert fald mig lyst til at få meget mere at vide om Knuthenborg – og de andre storgodser – i deres indian summer i det 19. århundredes sidste halvdel. Det er ikke så ringe.

Carsten Porskrog Rasmussen

ØKONOMISK OG SOCIAL HISTORIE

Mette Guldborg: *Jydepotter fra Vardeegnen. Produktion og handel ca. 1650-1850.* (Landbohistorisk Selskab, 1999). 297 s., 168 kr.

Denne nydelige og gennemillustrerede fremstilling af en i nationaløkonomisk perspektiv mindre væsentlig binæring i Vestjyllands Øster Horne herred er en revideret udgave af en ph.d.-afhandling indleveret i 1997 til Aarhus Universitet,

og de til denne genre normalt stillede formkrav til emne, kilder og anden form skinner da også igennem i bogen.

Mere væsentligt er det, at arbejdet indgår i publikationsvirksomheden omkring museumssamarbejdet *Vestjylland og Verden*, og at forfatteren, der som de fleste andre i netværket er uddannet etnolog, har gennemført sit projekt som forskningsstipendiat ved Center for Maritim og Regional Historie i Esbjerg.